

ADVIES VAN DE ASDO AAN HET COLLEGE VAN B&W VAN DE GEMEENTE OOSTSTELLINGWERF

ALGEMEEN

Onderwerp	Beleidsregels Algemene en Bijzondere Bijstand Participatiewet 2026
Vorbereid door:	Themagroep Participatie
Advies:	Gevraagd
Advies gevraagd per:	14 januari 2026
Uiterste adviesdatum:	15 maart 2026
Advies uitgebracht op:	14 maart 2026

INLEIDING

Met de komst van de Participatiewet in Balans zijn er wijzigingen aangebracht in de regels van de algemene bijstand en de bijzondere bijstand.

De kernbegrippen van de Participatiewet in Balans zijn vereenvoudiging, vertrouwen en menselijke maat. Hardheden worden weggenomen. De gemeente geeft aan dat de medewerkers al vaak in de lijn van de Participatiewet in Balans werken, waardoor de nieuwe regelgeving vaak formalisering van de werkwijze lijkt te zijn. De wijzigingen zijn verwerkt in de nieuwe beleidsregels.

We hebben een voorgesprek met de beleidsambtenaar gehad. Daarnaast zijn er nog enkele vragen per mail gesteld ter verduidelijking van de gevraagde adviespunten. De mailwisseling hebben we als bijlage toegevoegd.

Er wordt over de volgende punten advies gevraagd:

1. Of de beleidsregels voldoen aan de kernbegrippen van de Participatiewet in Balans
2. Of de stukken begrijpelijk en leesbaar zijn
3. Transparant; bij publicatie voldoende inzicht en overzicht in de werkwijze van de gemeente.

ONS ADVIES

1. Of de beleidsregels voldoen aan de kernbegrippen van de Participatiewet in Balans

De kernbegrippen van de Participatiewet in Balans zijn vereenvoudiging, vertrouwen en de menselijke maat.

Voor veel kostensoorten wordt in beginsel geen bijzondere bijstand verstrekt. Het valt op dat in uitzonderlijke bijzondere omstandigheden hiervan kan worden afgeweken. De menselijke maat is dus zeker aanwezig. Ons advies is om de kwaliteit van de individuele beoordeling te bewaken. Zodat de beoordeling niet persoonlijk wordt.

Reactie op advies:

We hanteren een ruimhartig beleid bij het verstrekken bijzondere bijstand. Specifiek in de vergoeding van zorgkosten zijn we ruimhartig door het AV Frieso pakket die veel meer vergoed dat het reguliere basispakket. Ook ten opzichte van de overige OWO-gemeenten verstrekken we voor meer zaken bijzondere bijstand.

Daarnaast bieden we bij aanvragen waar in principe geen recht is op bijzondere bijstand inderdaad de mogelijkheid om hier onderbouwd in het voordeel van de inwoner van af te wijken. Hierbij toetsen we deze (concept) besluiten altijd waarmee we bijdragen aan uniforme besluitvorming en willekeur voorkomen.

Overigens is de opmerking op zijn plaats dat er inhoudelijk weinig veranderd is, maar de wijzigingen meer zitten in de leesbaarheid.

2. Of de stukken begrijpelijk en leesbaar zijn

Wij hebben twijfels of het stuk voor de inwoner goed leesbaar is en of de teksten te begrijpen zijn. Voor de inwoner die de wet niet kent en niet gewend is dergelijke stukken te lezen is het een behoorlijk pittig stuk. Er wordt gesteld dat het beleid op B1 niveau is geschreven. Wij hebben de indruk dat het stuk op een hoger niveau is geschreven. Ons advies is om in ieder geval:

- De lijst met afkortingen compleet te maken.
- De begrippenlijst compleet te maken
- Een overzicht te maken van alle artikelen met hun betekenis.

Er wordt ook verwezen naar artikelen van de WMO 2015 en artikelen van de Jeugdwet wat tijdens het lezen vragen oproept. Soms staat er een link achter. Ons advies is om er altijd een link achter te zetten.

Reactie op advies:

- Leesbaarheid: Met betrekking tot de leesbaarheid onderschrijven we dat de formele beleidsregels niet voor iedere inwoner leesbaar en begrijpelijk zijn. We zijn echter wel verplicht om in het kader het waarborgen van de openbaarheid en transparantie van de Nederlandse overheid deze te publiceren op overheid.nl. Dit zorgt ervoor dat iedereen toegang heeft tot deze belangrijke informatie en kan deel uitmaken van de openbare discussie. De publicatie van verordeningen op overheid.nl is dus essentieel voor de naleving van de Bekendmakingswet en de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen. Binnen onze gemeente stellen we jaarlijks de

Regelingenwijzer op die we gebruiken als leesbaar en begrijpelijk communicatiemiddel over welke regelingen voor onze inwoners beschikbaar zijn. Ook communiceren we zo eenvoudig mogelijk op onze website. Dit o.a. door het gebruik van animaties. Daarnaast gebruiken medewerkers van het Gebiedsteam en ook Scala de Voorzieningenwijzer om inwoners actief te informeren over de mogelijkheden. Hiermee denken we de opdracht van leesbaar en begrijpelijk communiceren goed te ondervangen.

- Afkortingen/ begrippenlijst: De beleidsregels zijn doorgenomen op afkortingen en waar die niet in de begrippenlijst staan zijn die alsnog opgenomen. Hiermee is de begrippenlijst compleet.
- Links/ verwijzingen: In reactie op links die opgenomen zijn in de beleidsregels. Die hebben we niet kunnen vinden en hebben hier dan ook geen aanpassingen aan kunnen doen.
- Taalniveau: De beleidsregels zijn nogmaals doorgenomen op eventueel moeilijk begrijpelijke woorden en waar mogelijk zijn deze vereenvoudigd.
- Wetsartikelen in begrijpelijke taal: Het is niet mogelijk om een overzicht van alle wetsartikelen waarnaar we verwijzen te maken met hierbij begrijpelijke uitleg. Hiermee lopen we risico op onjuiste (juridische) interpretatie en vertaling van de Wet. We kiezen dan ook bewust voor verwijzen naar de wetsartikelen zonder die in eigen woorden concreet op te nemen in onze beleidsregels.

3. Transparant; bij publicatie voldoende inzicht en overzicht in de werkwijze van de gemeente

De beleidsregels worden gepubliceerd op overheid.nl. Iedereen kan het dus lezen. Echter vragen wij ons af of de inwoner dit zal gaan lezen.

Ons advies is om een overzicht van belangrijke wijzigingen kenbaar te maken bij alle inwoners die tot de doelgroep behoren. Wij denken daarbij aan een persoonlijke brief of mail. Ons advies is om het overzicht van wetswijzigingen Participatiewet met was/wordt van de Gemeente hiervoor te gebruiken.

Voor de inwoner is het boekje 'Regelingenwijzer 2026' ook beschikbaar. Dit sluit volgens ons meer aan bij de informatiebehoefte van de inwoner.

Daarnaast is het belangrijk dat de inwoner hulp kan blijven vragen aan Scala of het Gebiedsteam van de Gemeente.

Reactie op advies:

We erkennen dat beleidsregels lezen niet voor iedere inwoner begrijpelijk is ondanks de poging om het zo begrijpelijk mogelijk te maken. Het is nu eenmaal noodzakelijk om bepaalde juridische begrippen te gebruiken en soms te verwijzen naar wetsteksten of andere beleid/ verordening. We kiezen er mede daarom ook voor om jaarlijks de Regelingenwijzer uit te brengen. Deze is specifiek geschreven voor onze inwoners en is in begrijpelijke taal opgesteld. Hierbij maken we gebruik van de kennis van de collega's van onze communicatieafdeling.

Daarnaast bieden we vanzelfsprekend ondersteuning aan inwoners die vragen hebben. Dit via ons Gebiedsteam via o.a. de budgetcoaches, maar ook via de inloopmomenten van het recent gestarte Geldfit Ooststellingwerf.

Naast de bovengenoemde 3 adviesverzoeken willen we ook nog het volgende adviseren:

Reiskosten uitvaart

Het valt ons op dat er wel reiskosten via de bijzondere bijstand kunnen worden verleend voor het bezoek aan een gedetineerde of een ziek familielid, maar niet voor het bijwonen van een uitvaart. Ons advies is om ook voor het bijwonen van een uitvaart reiskosten toe te kennen.

Reactie op advies:

Deze keuze is gemaakt omdat de frequentie en hiermee de kosten voor het bezoeken van een gedetineerde veel hoger liggen. Kosten voor bezoek van een uitvaart zijn incidenteel en hiermee lager. Mochten zich heel bijzondere situaties voordoen dan is er de ruimte om een uitzondering te maken.

Vrijlaten giften.

In artikel 18 lid 3 onder a t/m d staat wanneer een gift in ieder geval wordt vrijgelaten en niet aangemerkt wordt als inkomen. Ons advies is om de punten a. en b. niet op te nemen in het beleid.

- a. Giften die worden verstrekt en ingezet voor kosten waarvoor anders bijzondere bijstand verstrekt had kunnen worden;
- b. Giften die worden verstrekt en ingezet voor medisch noodzakelijke kosten;

De benoeming van de punten a. en b. is overbodig. De genoemde kosten zijn al betaald. Achteraf bijzondere bijstand verstrekken is niet mogelijk. Ook zijn de dringende en noodzakelijke redenen komen te vervallen; de kosten zijn immers al betaald.

Reactie op advies:

Er is bewust voor gekozen om dit op te nemen. Dit vanwege het nieuwe vrij te laten bedrag van € 1.200 dat landelijk is vastgesteld. Het beleid schept duidelijkheid over hoe wij omgaan met een gift die deze landelijke norm overschrijdt. Een voorbeeld hiervan is een ouder die aan een volwassen kind € 2.000 betaald voor aanschaf babyuitzet waarvoor wij dit anders mogelijk bijzondere bijstand hadden vergoed. Door wat we vast hebben gelegd in ons beleid blijkt dat we de gift vrijlaten.

Sneller opnieuw bijstand aanvragen

In artikel 5 lid 7 wordt aangegeven dat het college gebruik maakt van haar bevoegdheid verkregen uit artikel 43a van de wet of 15a, eerste lid van de IOAW om minder gegevens te vragen als na het eindigen van de algemene bijstand binnen twaalf maanden een nieuwe aanvraag wordt gedaan. Ons advies is om ook voor de volgende gegevens gebruik te maken van beschikbare bronnen:

- a. het hoofdverblijf;
- b. de gezinssituatie; en

c. het inkomen en het vermogen.

Reactie op advies:

We maken zo maximaal mogelijk gebruik van de informatie die wij al van de inwoner hebben en waarvoor we voor het gebruik geen toestemming van de inwoner nodig zijn. Denk aan wat het hoofdverblijf is en de gezinssituatie. We hebben geen zicht op zaken als het inkomen en het vermogen. Zeker het vermogen is niet iets dat we via beschikbare systemen na kunnen gaan.

Mantelzorger kan volledig bijstand houden

Mantelzorg wordt benoemd in de Regelingenwijzer 2026. In het beleidsdocument komt mantelzorg niet terug. Ons advies is om dit ook in het beleid op te nemen.

Reactie op advies:

De voorwaarden voor verlenen mantelzorg zijn als onderdeel van de wijzigingen van de Participatiewet in balans per 1 januari 2026 gewijzigd. Dit is dus wettelijk vastgelegd en hoeft om die reden niet in beleidsregels vastgelegd te worden. We passen de verruiming toe en passen op maat de arbeids- en re-integratieverplichtingen toe. We hebben hierover de uitvoerend professionals geïnformeerd en hebben de richtlijnen en processen hierop aangepast. We onderzoeken nog of in communicatie-uitingen, bijv. folders, de informatie hierover duidelijk opgenomen is.

Jongeren in de bijstand mogen meer bijverdienen

Dit betreffen aanpassingen per 1 januari 2027 maar voor onderstaande onderdelen is gedoogd dat deze al per 1 januari 2026 worden ingevoerd. Waarom is ervoor gekozen om dit niet te doen?

De belangrijkste onderdelen die vanaf 1 januari 2026 worden gedoogd zijn:

- Premie arbeidsinschakeling voor jongeren (tot 27 jaar): Gemeenten krijgen de mogelijkheid om de 'premie arbeidsinschakeling' (een extra beloning bij werk) één of twee keer te verstrekken aan jongeren, als dit helpt bij het vinden van werk.
- Bufferbudget: Gemeenten mogen vooruitlopen op het 'bufferbudget' van €1.000, waarmee bijstandsgerechtigden financiële tegenvallers kunnen opvangen zonder direct in de problemen te komen.
- Vereenvoudiging bijverdiensten: Er komt meer ruimte voor het vrijlaten van inkomsten uit werk, met name voor jongeren.

Ons advies is om deze onderdelen per 1 januari 2026 in te laten gaan.

Reactie op advies:

Deze wijzigingen vragen een aanpassing van de re-integratieverordening Participatiewet 2023. Navraag bij Divosa en de VNG heeft geleerd dat we de wijzigingen van de Participatiewet in balans die onder het gedoogjaar 2026 vallen nog niet in de genoemde verordening kunnen aanpassen omdat de juridische basis, de vastgestelde wetgeving, ontbreekt. We beraden ons op dit moment hoe om te gaan met het (eventueel) vooruitlopen op de aangekondigde wijzigingen. Waar dit in het voordeel van de inwoner is nemen we de ruimte om hierop al in te spelen. De daadwerkelijke aanpassing van de genoemde verordening volgt op een later moment en zal ook aan u ter advisering voorgelegd worden.

Bijstand aanvragen met rijbewijs als legitimatie.

Sinds 2026 kan een bijstandsuitkering aangevraagd worden met een rijbewijs als legitimatie. Dit ontbreekt in de beleidsnotitie. Advies om dit op te nemen in het beleid.

Reactie op advies:

Formeel volgt dit uit de wet en hoeft dit dus niet in beleid vastgelegd worden. Naar aanleiding van het advies hebben we er wel voor gekozen om het woord 'identiteitsbewijs' in artikel 2 lid 7 te vervangen door 'legitimatiebewijs'. Dit dekt de lading beter.

IMPACT VAN HET ADVIES VOOR DE INWONERS C.Q. DE SPECIFIEKE DOELGROEP VAN HET ADVIES

De mogelijkheid bieden dat ook voor het bijwonen van een uitvaart reiskosten onder de bijzondere bijstand vallen.

Besluiten moeten niet persoonlijk zijn, maar maatwerk moet mogelijk blijven. Voor een besluit moet er altijd een gefundeerde verklaring zijn.

De beleidsregels zullen beter leesbaar zijn voor inwoners door afkortingen, begrippen en artikelnummers te verklaren.

Bij het opnieuw aanvragen van algemene bijstand hoeft de belanghebbende niet opnieuw gegevens aan te leveren.

Duidelijkheid omtrent regels rondom mantelzorg.

De punten a en b in artikel 18 lid 3 zullen geen vragen oproepen.

Meer financiële armslag voor met name jongeren.

Bijstand aanvragen met een rijbewijs als legitimatie mogelijk maken.

TOT SLOT

De kernbegrippen van de Participatiewet in Balans zijn vereenvoudiging, vertrouwen en menselijke maat. Hardheden worden weggenomen. We zijn van mening dat de gemeentelijke verordening goed aansluit bij deze kernbegrippen.